

Achremczyk, Stanisław

50-lecie szkolnictwa polskiego na Warmii, Mazurach i Powiślu

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 4, 513-519

1979

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Stanisław Achremczyk

50-LECIE SZKOLNICTWA POLSKIEGO NA WARMII, MAZURACH I POWIŚLU

Wśród licznie obchodzonych ostatnio rocznic narodowych półwiecze szkolnictwa polskiego na Warmii, Mazurach i Powiślu ma szczególne znaczenie dla ziem Polski północnej.

Jedną z pierwszych uroczystości, nawiązujących do obchodów 50-lecia powstania szkół polskich na Warmii i Powiślu, była uroczystość wręczenia przez Stowarzyszenie „Pax” dorocznych nagród im. Michała Lengowskiego. 7 kwietnia 1979 roku w Sali Kopernikowskiej Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie dyrektor Instytutu Wydawniczego „Pax”, poseł na sejm, Zbigniew Czajkowski wręczył wspomniane nagrody następującym osobom: dr. Bernardowi Czerwińskiemu, byłemu uczniowi Polskiego Gimnazjum w Kwidzynie, zasłużonemu działaczowi służby zdrowia; doc. dr. Januszowi Jasińskiemu za całokształt pracy naukowej związanej z badaniami i popularyzacją historii Warmii i Mazur; Leonowi Kauczorowi, byłemu nauczycielowi szkoły polskiej w Stanlewie i Polskiego Gimnazjum w Kwidzynie, za gromadzenie i upowszechnianie folkloru muzycznego Warmii i Powiśla oraz Marii Kensbock, byłej przedszkolance polskiej w okresie międzywojennym i działaczce oświaty pozaszkolnej po powrocie Warmii do Polski.

Główne uroczystości z okazji 50-lecia powstania pierwszych polskich szkół na Warmii odbyły się w Olsztynie w dniach 23—24 kwietnia 1979 roku.

Uroczystości te — dzięki staraniom władz oświatowych — miały niezmiernie uroczystą oprawę. Przybyli na nie dawni nauczyciele szkół polskich w Niemczech: Jan Boenigk, Ludwik Broy, Stanisława Budyh, Władysław Gębik, Otylia Grot, Paweł Jasiak z małżonką Teklą, Leon Kauczor, Maria Kensbock, Władysława Knosała, Jan Lubomirski, Józef Meyk, Seweryn Pieniężny, Władysław Strachowski, Paweł Trzcziński, Maria Zientara-Malewska.

Uroczystości zostały zainaugurowane w Zbiorczej Szkole Gminnej im. Tadeusza Pezały w Purdzie Wielkiej. Licznie zgromadzona młodzież, nauczyciele i mieszkańcy wsi gorąco powitali przybyłych gości — członka Biura Politycznego KC PZPR, ministra oświaty i wychowania Józefa Tejchmę, wojewodę olsztyńskiego Sergiusza Rubczewskiego, sekretarza KW PZPR w Olsztynie Zbigniewa Łotysa oraz byłych nauczycieli szkół polskich i działaczy oświatowych. W imieniu organizatorów I sekretarz Komitetu Gminnego PZPR w Purdzie Wielkiej, Zygmunt Kundo, wręczył szkole sztandar. Następnie młodzież złożyła ślubowanie, iż będzie strzegła honoru szkoły i wzorowała się na postępowaniu swojego patrona, Tadeusza Pezały.

W imieniu byłych pedagogów, działaczy polskich, głos zabrał Jan Boenigk, mówiąc o trudnych latach, w których przyszło im pracować. Nagrodą za ich trud jest obecny rozwój szkolnictwa na Warmii i Mazurach.

Po przemówieniu Jana Boenigka, wojewoda olsztyński Sergiusz Rubczewski nadał Zbiorczej Szkole Gminnej im. Tadeusza Pezały w Purdzie Wielkiej honorową odznakę „Zasłużonym dla Warmii i Mazur”. Następnie pod tablicą, umieszczoną w murze starego budynku szkolnego, złożono wiązanki kwiatów.

Naczelnik gminy Purda Wielka, Stanisław Szozda, podziękował przybyłym gościom za udział w uroczystościach i zaprosił do zwiedzenia izby pamięci narodowej, urządzonej w nowym gmachu szkolnym. Zgromadzono w niej wiele eksponatów, świadczących o polskości Warmii i Mazur. Znalazły się tu cenne pamiątki z czterech polskich szkół, istniejących w latach 1929—1939 na terenie obecnej gminy: Purdy Wielkiej, Nowej Kaletki, Chaberkowa i Giaław. W oszklonych gablotach, ustawionych na kształt Rodła, umieszczono śpiewniki, książki, świadectwa szkolne. Pierwszy nauczyciel szkoły w Purdzie, Paweł Jasiek wraz z małżonką, podarowali pięknie oprowiane trzy zdjęcia, obrazujące życie szkoły. W gablotach znalazły się egzemplarze „Małego Polaka w Niemczech”, o których ciekawie opowiadał jego redaktor, Jan Boenigk. W izbie pamięci narodowej umieszczono szczególnie cenną rzecz — nagrane na taśmie magnetofonowej przemówienia działaczy polonijnych na kongresie Związku Polaków w Niemczech, obradującym w Berlinie w 1938 roku.

Po uroczystościach w Purdzie Wielkiej nauczyciele szkół polskich w Niemczech, działacze polonijni i przedstawiciele władz udali się do Gietrzwałdu. Przybyłych gości powitał dyrektor Zbiorczej Szkoły Gminnej im. Andrzeja Samulowskiego, Zygmunt Riemer. Tu również zwiedzono izbę pamięci narodowej i złożono wiązanki kwiatów pod tablicą wmurowaną w ścianę budynku szkoły polskiej.

Następnie udano się do Olsztyńska. Dostojnych gości powitał specjalnym programem artystycznym młodzież szkoły im. Budowniczych Polski Ludowej. Uczestnicy zwiedzili pięknie wyposażone sale lekcyjne, gabinety oraz izbę pamięci narodowej.

W godzinach popołudniowych byli nauczyciele szkół polskich i działacze oświatowi wzięli udział w otwarciu wystawy, zorganizowanej w Szkole Podstawowej nr 1 im. Ryszarda Knosały w Olsztynie, zatytułowanej *50-lecie oświaty polskiej na Warmii, Mazurach i Powiślu*.

Uroczysta akademia w sali Teatru im. Stefana Jaracza zakończyła pierwszy dzień uroczystości. Na akademii powitał zebranych kurator Okręgu Szkolnego, Andrzej Gerszberg, Następnie przemawiał minister oświaty i wychowania Józef Tejchma, podkreślając doniosłość obchodzonej rocznicy. Mówił o walce o szkołę polską, o trudnej pracy nauczycieli i działaczy, stanowiącej trwały fundament, na którym zbudowano szkolnictwo Polski Ludowej na Warmii, Mazurach i Powiślu. Józef Tejchma poinformował zgromadzonych, że byli nauczyciele Otylia Grot i Władysław Gębik otrzymają w Dniu Nauczyciela godność „Zasłużony Nauczyciel Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej”, przyznaną im przez Radę Państwa. W czasie akademii nauczyciele i działacze polscy w Niemczech otrzymali wysokie odznaczenia państwowe i regionalne. Krzyże Kawalerskie Orderu Odrodzenia Polski otrzymali: Klara Borkowska, Józef Certa, Małgorzata Gnatowska, Jadwiga Grabowska, Otton Kempe, Jerzy Korozowicz, Maria Kozłowska, Franciszek Lengowski, Joanna Leyk, Zofia Markiewicz, Anna Ogińska, Adela Późna, Jadwiga Schulz, Otto Schulz, Edmund Stramkowski, Marta Szafryna, Franciszek Szafryna, Anna Zagwojska.

Medale Komisji Edukacji Narodowej otrzymali: Tadeusz Filipkowski, Władysław Gębik, Otylia Markwitan, Agata Neumann, Kazimierz Pacer, Anna Samulowska, Augustyna Wiewióra i Marian Bek. Ten sam medal przyznano ponadto Szkole Podstawowej nr 1 im. Ryszarda Knosała w Olsztynie, Zbiorczej Szkole Gminnej im. Andrzeja Samulowskiego w Gietrzwałdzie, Zbiorczej Szkole Gminnej im. Michała Lengowskiego w Jezioranach, Zbiorczej Szkole Gminnej im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Pasymiu.

Honorowe odznaki „Zasłużonym dla Warmii i Mazur” otrzymali nauczyciele i działacze oświatowi: Maria Bartkiewicz, Helena Benedyczak, Walentyna Demczuk, Anna Perzanowska, Janina Sędzik, Halina Święconek, Wiesław Szlachetowicz, Józef Wałdocha, Janina Wilczyńska, Elżbieta Zajdel, Elżbieta Dumała i Ludwik Broy. Tymi samymi odznakami uhonorowano obok wspomnianej szkoły w Purdzie Wielkiej trzy inne: Szkołę Podstawową im. Jana Baczewskiego w Gryźlinach, Szkołę Podstawową nr 17 im. Seweryna Pieńiężnego w Olsztynie i Szkołę Podstawową nr 15 im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie.

W imieniu uhonorowanych zabrał głos Jerzy Korcozowicz, dziękując władzom za otrzymane odznaczenia. Występy zespołów artystycznych zakończyły uroczystą akademię. Specjalnie na 50-lecie szkolnictwa polskiego na Warmii, Mazurach i Powiślu trzy utwory skomponował były nauczyciel szkół polskich, Leon Kauczor: *Hasło Kwidzyńiaków* do słów Władysława Gębika, *Hasło Olsztyna* i *Kantatę na 50-lecie szkół polskich na Warmii*. Utwory te wykonał chór Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Olsztynie pod dyrekcją Zenona Warczyńskiego. Miłym akcentem uroczystości był występ Muzycznego Teatru Dziecięcego Młodzieżowego Domu Kultury w Olsztynie, który przedstawił widowisko *Herb*, oparte na motywach warmińskich baśni ludowych.

Drugi dzień uroczystości wypełniła sesja naukowa na temat: *Pięćdziesięciolecie szkolnictwa polskiego na Warmii, Mazurach i Powiślu*. Została ona zorganizowana przez Kuratorium Oświaty i Wychowania w Olsztynie oraz Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie przy współudziale tutejszej Okręgowej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich. Sesję otworzył kurator Okręgu Szkolnego, Andrzej Gerszberg. W imieniu współorganizatorów sesji głos zabrał przewodniczący rady naukowej Ośrodka Badań Naukowych im. W. Kętrzyńskiego, prof. dr hab. Józef Burszta.

Następnie prof. dr hab. Wojciech Wrzesiński wygłosił pierwszy z ośmiu referatów pt.: *Rola i znaczenie walki o polską szkołę w Niemczech w dziejach ludności etnicznie polskiej na ziemiach polskich pod rządami niemieckimi w latach 1918—1939*. Naświetlił on tło historyczne szkolnictwa polskiego, ukazał uporczywą walkę o język polski, zakończoną uzyskaniem w 1928 roku prawa do zakładania prywatnych szkół polskich w Niemczech.

Jan Boenigk przedstawił sylwetkę Jana Baczewskiego i jego rolę w walce o polską szkołę w Niemczech, skupiając się na działalności Baczewskiego jako posła w sejmie pruskim w latach 1922—1928.

Na temat *Postaw obywatelskich nauczycieli polskich na Warmii i Mazurach w latach 1929—1939* mówił Władysław Ogrodziński. Zaakcentował on walory ideowe nauczycieli, ich patriotyzm i oddanie sprawie polskiej, które dziesięciu z nich podczas II wojny światowej przypieczętowało życiem. Jako następny głos zabrał właśnie jeden z byłych nauczycieli, dr Władysław Gębik, który mówił o szkolnictwie średnim dla ludności polskiej w Niemczech.

Otylia Grot przedstawiła *Założenia i formy pracy polskich przedszkoli na Warmii i Powiślu*, podkreślając, iż praca przedszkolank była tak samo trudna jak praca nauczycieli.

Henryk Jaroszyk zreferował problem *Pracy kulturalno-oświatowej w środowiskach ludności polskiej*, głównie na terenie ziemi złotowskiej, bytowskiej i lubuskiej.

Referat Franciszka Piotrowskiego *Martyrologia nauczycieli szkół polskich z Warmii w latach 1939—1945* przedstawił mgr Bohdan Łukaszewicz.

Ostatni referat wygłosił dr Tadeusz Filipkowski na temat *Funkcjonowanie tradycji szkolnictwa polskiego w działalności oświatowej na Warmii i Mazurach*. Stwierdził, iż praca nauczycieli szkół polskich w Niemczech dała podwaliny pod rozwój oświaty w Polsce Ludowej. Byli nauczyciele szkół polskich wydajnie pomogli zorganizować szkolnictwo na terenie Warmii, Mazur i Powiśla po zakończeniu II wojny światowej.

Ostatnim punktem obrad sesji były wypowiedzi i komunikaty. Jako pierwszy głos zabrał mgr Henryk Chałupczak, przedstawiając problem nauczycieli w funkcjonowaniu szkół prywatnych w Niemczech w latach 1929—1939. Dr Tadeusz Zienkiewicz z Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Olsztynie zapoznał zebranych z tematyką badań regionalnych, prowadzonych w tej uczelni. Doc. dr Zygmunt Lietz mówił na temat szkolnictwa polskiego na terenie Pogranicza i Kaszub, zwracając uwagę na doskonałą organizację tamtejszego szkolnictwa i pomoc dla Warmii i Mazur. Z nie mniej interesującym głosem w dyskusji wystąpił prof. dr hab. Marek M. Drozdowski, koncentrując się głównie na dziejach dwóch wsi: Gryźliny i Zielonowo oraz szkół polskiej w Pluskach. Postulował on utworzenie dwu izb pamięci — w Gryźlinach, poświęconej Janowi Baczewskiemu, i w Zielonowie — Michałowi Lengowskiemu.

Do wygłoszonych referatów ustosunkował się doc. dr Janusz Jasiński. Podkreślił on międzynarodowy aspekt walki o polskość na Warmii i Mazurach. Trudna i niebezpieczna praca wielu polskich działaczy nadała sprawie polskiej w Prusach Wschodnich rezonans międzynarodowy, co ujawniło się już w latach 1919—1920, a jeszcze mocniej w czasie II wojny światowej, tym samym torując Polsce powrót na Warmię i Mazury.

Ostatnim dyskutantem był dawny uczeń Polskiego Gimnazjum w Kwidzynie, dr Roch Mackiewicz.

Obrady podsumował prof. dr hab. Wojciech Wrzesiński. Sesja miała pracowity przebieg — wygłoszono osiem referatów, a uczestniczyło w niej 250 osób. W referatach zwrócono uwagę na pięć głównych problemów: na genezę szkolnictwa i jego stronę prawną, na funkcjonowanie i organizację szkół oraz na stanowisko władz niemieckich, a także i polskich wobec polskich szkół w Niemczech. Prof. Wrzesiński zaakcentował konieczność podejmowania intensywniejszych badań nad dziejami szkolnictwa polskiego na Warmii, Mazurach i Powiślu.

Podczas przerwy w obradach, w godzinach popołudniowych, na placu Jedności Słowiańskiej w Olsztynie odsłonięto pomnik bojownika o polskość Warmii — Michała Lengowskiego. Sylwetkę Lengowskiego barwnie przedstawił dr Władysław Gębik.

Obchodom 50-lecia szkolnictwa polskiego na Warmii, Mazurach i Powiślu towarzyszyły okolicznościowe spotkania i wieczornice. Spotkanie tego typu zorganizował Oddział Olsztyński Polskiego Towarzystwa Historycznego i Ośrodek Badań Naukowych im. W. Kętrzyńskiego wieczorem 25 kwietnia 1979

roku w Sali Kromerowskiej zamku olsztyńskiego. Swymi wrażeniami i przeżyciami podzielili się z licznie zgromadzonymi słuchaczami dawni nauczyciele szkół polskich — Paweł Jasiek, Janina Mazowa-Weber i Leon Kauczor.

Paweł Jasiek opowiedział o swej pracy oświatowej w okresie międzywojennym. Jako 22-letni młodzieniec przybył na Warmię z ziemi złotowskiej w 1930 roku i od razu przystąpił do organizowania polskiej szkoły w Purdzie Wielkiej, w czym wydatną pomoc okazał mu mieszkający tam do dziś Bernard Weinert. Trudności nie brakowało, ale z pomocą mieszkańców Purdy zostały one przezwyciężone i szkoła polska została otwarta. Następnie Paweł Jasiek został kierownikiem Towarzystwa Szkolnego w Olsztynie. Aż do 1939 roku prowadził Centralną Bibliotekę Polską, Oddział Prusy Wschodnie. Okres wojny spędził na robotach przymusowych i w obozie koncentracyjnym. Po wojnie został delegowany do pracy wśród Polonii w RFN. Na obchody 50-lecia szkolnictwa polskiego na Warmii, Mazurach i Powiślu przyjechał z Ludwigshafen.

Janina Mazowa-Weber ukończyła Akademię Pedagogiczną w Bytomiu i podjęła pracę w ziemi złotowskiej. Tam poznała przyszłego męża, Jana Mazę, i wraz z nim przybyła na Warmię — do Unieszewa. Jan Maza od 1935 roku uczył w szkole w Unieszewie; dzielnie pomagała mu żona — prowadziła świetlicę, włączała się w działalność pozaszkolną. Aresztowany we wrześniu 1939 roku Jan Maza zginął 24 lutego 1940 roku w obozie w Hohenbruch.

Ciekawie mówił o swym życiu Leon Kauczor, pochodzący ze Strzeleczek na Śląsku Opolskim. Już jako mały chłopiec otrzymał pierwszą lekcję wychowania patriotycznego — jego rodzina brała czynny udział w powstaniach śląskich i przygotowaniach do plebiscytu. Kauczor uczył się w seminarium nauczycielskim w Mysłowicach, następnie wstąpił do konserwatorium w Katowicach. Związek Polskich Towarzystw Szkolnych w Niemczech skierował go do pracy na Warmię. Najpierw uczył w szkole w Stanclewie, a od 1937 roku — w Polskim Gimnazjum w Kwidzynie. Rozmiłowany w muzyce, już jako student zapisywał na Opolszczyźnie polskie pieśni ludowe. Na Warmii kontynuował tę działalność — zapisał ponad sto pieśni. W czasie wojny razem z innymi kolegami przeżył koszmar obozów koncentracyjnych. Po wojnie włączył się w nurt pracy dla Polski Ludowej.

Byli nauczyciele wspominali w trakcie spotkania o trudach swej pracy, o niebezpieczeństwach, szykanach ze strony władz niemieckich. Wieczór zakończono patriotycznym akcentem: przy akompaniamencie Leona Kauczora zebrani odśpiewali *Rotę*.

Z okazji 50-lecia szkolnictwa polskiego na Warmii, Mazurach i Powiślu 4 maja 1979 roku otwarto wystawę w Muzeum Warmii i Mazur, zorganizowaną przez Muzeum i Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Olsztynie. W czterech salach zgromadzono liczne pamiątki: w pierwszej wystawiono eksponaty poświęcone walce o polskość ludu Warmii i Mazur. Na mapie pokazano rozmieszczenie ludności polskiej w 1910 roku. Ekspozowano liczne pamiątki z okresu plebiscytu, m.in. kopię sztandaru, wywieszono w 1920 roku w księgarni polskiej Andrzeja Samulowskiego w Gietrzwałdzie.

W drugiej sali zebrano materiały, dotyczące szkolnictwa polskiego. Pokazano ówczesne podręczniki, zeszyty szkolne, kronikę szkoły polskiej w Nowej Kaledonie, świadectwa szkolne. Na mapie przedstawiono rozmieszczenie szkół polskich, a liczne zdjęcia ukazały historyczne momenty otwarcia szkół polskich w Wymoku, Stanclewie, Skąjbotach, Unieszewie i Olsztynie.

W osobnej sali zgromadzono pamiątki obrazujące działalność pozaszkolną, a więc zdjęcia drużyn sportowych, harcerskich, aktorów teatru kukielkowego „Bajka” oraz zdjęcia z wycieczek do Polski, jak również polskie książki i gazety. Wystawiono też skrzypce Jana Lubomirskiego, który był wtedy instruktorem muzycznym.

W ostatniej sali zawieszono fotogramy nauczycieli i szkół polskich. Zgromadzone tutaj materiały obrazują działalność nauczycieli, ich postawę i cierpienia w okresie II wojny światowej. Znalazły się tu również pamiątki przekazane przez Pawła Jaśka, prawo nauczania Febronii Sikorowej oraz wspomnienia Edwarda Turowskiego.

50-lecie szkolnictwa polskiego na Warmii, Mazurach i Powiślu towarzyszyło wiele imprez okolicznościowych. W końcu kwietnia i w maju imprezy takie odbyły się m.in. w Lesznie, Bartołtach, Brąszwaldzie i Unieszewie.

W Lesznie, miejscowości na Warmii znanej w okresie międzywojennym z patriotycznej postawy ludności polskiej, dokonano odsłonięcia tablicy pamiątkowej na wyremontowanym budynku dawnej szkoły polskiej. W szkole podstawowej w Bartołtach otwarto izbę pamięci narodowej. Na owe połączone uroczystości przybyły dawne uczennice polskiej szkoły w Lesznie — Hildegarda Wontora-Nowińska i Małgorzata Olk-Radtke.

W pierwszych dniach maja podobne uroczystości, zorganizowane przez władze gminy Dywity, odbyły się w Brąszwaldzie. Uczestniczyli w nich byli nauczyciele polscy i działacze oświatowi — Otylia Grot, Maria Zientara-Malewska i Jan Lubomirski. Przybyli też do Brąszwaldu członkowie zasłużonej dla sprawy polskiej rodziny Żurawskich (szkoła w Dywitach nosi dziś imię Alfonsa Żurawskiego). Obecni też byli Jadwiga i Otton Schulzowie, Edmund Stramkowski i Gertruda Kowalit z domu Bartuch (w budynku Bartuchów mieściła się szkoła polska).

Jedną z pierwszych szkół polskich na Warmii była szkoła w Unieszewie. Kawalek gruntu pod gmach szkoły ofiarował Augustyn Hohmann, zwany „królem polskim”; był on również opiekunem szkoły. Na uroczystości zorganizowane w Unieszewie w końcu maja 1979 roku przez Zarząd Gminny ZSMP w Gietrzwałdzie, przy współudziale Wojewódzkiej Komisji Historycznej FSZMP w Olsztynie, przybyły córki zmarłego w 1960 roku Augustyna Hohmanna — Anna Wilkowska z synem Antonim z Dywit, Maria Kozłowska z Burdąga oraz Otylia Markwitan z Olsztyna. W trakcie spotkania swymi wspomnieniami z lat szkolnych podzielili się z zebranymi byli uczniowie szkół polskich: w Unieszewie — Augustyn Bania oraz w Skajbotach — Feliks Barabasz, obecnie poseł na Sejm PRL.

Na szczególną uwagę zasługują wysiłki podejmowane dla uczczenia 50-lecia szkolnictwa polskiego przez olsztyńskie władze szkolne. Dzięki nim problem szkolnictwa polskiego na Warmii i Mazurach w okresie międzywojennym został spopularyzowany wśród młodzieży szkolnej. Stał się on jednym z tematów wielu zajęć lekcyjnych, wystaw, okolicznościowych spotkań, konkursu izb pamięci narodowej. Władze szkolne ufundowały też z okazji rocznicy 50-lecia szkolnictwa okolicznościowy medal.

Już od stycznia 1979 roku organizowano spotkania młodzieży szkolnej z byłymi nauczycielami szkół polskich — Janem Boenigkiem, Władysławem Gębikiem, Otylią Grot, Marią Kensbock, Pawłem Sową i Marią Zientarą-Malewską. Z wielu imprez szkolnych wymieńmy kilka. W dniach 23—24 marca 1979 roku odbyło się w Olsztynie i w Szczytnie młodzieżowe sympozjum nau-

kowe, poświęcone półwieczu szkolnictwa polskiego, zorganizowane przez kuratoria Oświaty i Wychowania w Olsztynie i Elblągu. Referaty wygłosili członkowie historycznych kół naukowych z wielu miejscowości, m. in. z Lidz-barka Warmińskiego, Sztumu, Szczytna, Olsztyna. Uczestnicy sympozjum odbyli też podróż szlakiem szkół polskich i spotkali się z nauczycielami i działaczami polskimi z tamtych lat.

Sesja o mniejszym rozmachu zorganizowana została przez Gminną Szkołę Zbiorczą w Gietrzwałdzie. Natomiast szereg harcerski przy II Liceum Ogólnokształcącym im. K. I. Gałczyńskiego w Olsztynie postanowił zorganizować kilka rajdów turystycznych szlakami polskich szkół. Podobnych inicjatyw i uroczystości było znacznie więcej. Wszystkie one sprawiły, że godnie uczczono rocznicę o wielkim znaczeniu dziejowym dla Warmii, Mazur i Powiśla.

Jednym z ostatnich akcentów obchodów 50-lecia szkolnictwa polskiego na Warmii, Mazurach i Powiślu była sesja zorganizowana 27 października 1979 roku przez Wydział Humanistyczny Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Olsztynie. Przedstawiono następujące referaty: dr. Tadeusza Zienkiewicza *Role szkoły polskiej w rozwoju ruchu polskiego na wsi warmińskiej w latach 1929—1939*; mgr. Zbigniewa Nadolnego *Dzieje Seminarium Nauczycielskiego w Działdowie w okresie międzywojennym*; dr. Tadeusza Filipkowskiego *Formy kształcenia nauczycieli w pierwszych latach po wojnie na terenie Warmii i Mazur* oraz dr. Mirosława Święteckiego *Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Olsztynie — jej profil i miejsce w regionie*.